

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Скріль Ірина Валентинівна

УДК 811.111(07):338.488.2-028.23

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ
АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ
У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ
З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови)

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
МИКИТЕНКО Наталія Олександрівна,
Львівський національний університет імені Івана Франка, завідувач кафедри іноземних мов для природничих факультетів.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЧЕРНИШ Валентина Василівна,
Київський національний лінгвістичний університет, професор кафедри методики викладання іноземних мов й інформаційно-комунікаційних технологій;

кандидат педагогічних наук
КОРОБЕЙНИКОВА Тетяна Ігорівна,
Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля», доцент кафедри англійської філології та перекладу.

Захист відбудеться 28 лютого об 11.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради К 58.053.05 Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. м. Кривоноса, 2, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті <http://www.tnpu.edu.ua> та в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. м. Кривоноса, 2.

Автореферат розіслано 28 січня 2020 р.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради

О. П. Штонь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Однією із найбільш перспективних галузей економіки України, як і багатьох країн світу, за показниками зростання є туризм, зокрема готельно-ресторанна справа. Її ефективний розвиток, підвищення якості послуг, вихід на міжнародний ринок зумовлюють потребу в кваліфікованих фахівцях із належним рівнем володіння мовою міжнародного спілкування – англійською. Оскільки виконання ними своїх ролей та професійних обов'язків зосереджується здебільшого на усному спілкуванні з клієнтами і колегами, формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності (ПОАЛК) в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи (МФГРС) стає пріоритетним завданням їх іншомовної підготовки у ЗВО.

Професійно орієнтоване англомовне усне спілкування МФГРС передбачає залучення як діалогічного, так і монологічного усного мовлення, еталонними зразками якого в умовах академічного середовища слугують автентичні відеоматеріали (АВ). Їх використання значно підвищує ефективність процесу формування цільової компетентності.

Проблемам навчання англійської мови для спеціальних цілей присвятили свої наукові праці: Т. Дадлі-Еванс (Т. Dudley-Evans), Н. Микитенко, О. Петрашук, С. Ренгем-Бріггс (С. Wrangham-Briggs), М. Сейнт Джон (М. St John), О. Тарнопольський, А. Уотерс (А. Waters), Т. Хатчинсон (Т. Hutchinson), Л. Черноватий та ін. Особливості навчання професійно орієнтованого говоріння англійською мовою фахівців різних галузей досліджували: Ю. Авсюкевич, Н. Лямзіна, І. Федорова (майбутні економісти), О. Баб'юк, І. Кодлюк (майбутні фахівці сфери туризму), С. Білоус (майбутні філологи), І. Задорожна, В. Черниш, Т. Коробейнікова (майбутні учителі англійської мови), Я. Дьячкова (майбутні правознавці), Л. Конопленко (майбутні фахівці з інформаційної безпеки), Л. Лазоренко (майбутні математики), Л. Максименко (майбутні менеджери невиробничої сфери), О. Метьолкіна (майбутні митники), А. Онуфрив (майбутні маркетингологи), О. Попель (майбутні інженери презентації технічного обладнання), О. Ярошенко (майбутні викладачі на основі кейс-методу) та ін. Формування лексичної професійно орієнтованої компетентності стало предметом наукових розвідок: Н. Жовтюк, А. Котловського, Ю. Семенчука, В. Терещук, А. Томашевської, І. Чорної, Н. Шандри та ін. Використання техніко-дидактичного потенціалу відеоматеріалів у навчанні іноземної мови висвітлене у працях Н. Бичкової, О. Бігич, Н. Бориско, С. Кіржнер, О. Коваленко, С. Колоди, Л. Конопляник, О. Конотоп, С. Ніколаєвої, Т. Яхнюк та ін.

Попри значну увагу науковців до окресленої проблеми, аналіз наукових джерел засвідчив, що на сьогодні не існує комплексного дослідження, присвяченого розробці методики формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ. Це зумовлює **актуальність** обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дисертації безпосередньо пов'язана із науково-дослідною темою кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер

держреєстрації 0118U003128). Тему роботи затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 1 від 30.08.2016 р.).

Об'єктом дослідження є процес формування ПОАЛК в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Предметом – методика формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробці професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів та експериментальній перевірці її ефективності.

Це зумовлює необхідність вирішення таких завдань:

- 1) визначити ключові поняття дослідження й уточнити структуру ПОАЛК в говорінні у МФГРС;
- 2) обрати підходи до формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС, а також обґрунтувати принципи цього процесу;
- 3) визначити зміст формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС і, згідно з окресленими критеріями, відібрати відповідний навчальний матеріал;
- 4) виділити етапи формування ПОАЛК, розробити підсистему вправ, сконструювати відповідну лінгводидактичну модель;
- 5) експериментально перевірити ефективність розробленої методики й укласти методичні рекомендації щодо її використання.

Гіпотеза дослідження опирається на припущенні, що досягнути високого рівня сформованості ПОАЛК в говорінні у МФГРС можливо за умов: ґрунтування розробленої методики на положеннях комунікативного, інтерактивного, студентоцентристського та соціолінгвістичного підходів та дотримання низки принципів, які витікають із зазначених підходів; поетапного формування й розвитку цільової компетентності з використанням розробленої на основі АВ підсистеми вправ; оволодіння студентами навчальними когнітивними, мнемічними, компенсаторними стратегіями; активізації усномовленевої діяльності з опорою на відеофонограми – еталонні зразки комунікативної поведінки фахівців готельно-ресторанної справи у типових ситуаціях професійно орієнтованого усного спілкування (ПОУС).

На різних етапах наукового пошуку використано такі **методи**:

– *теоретичні*: критичний аналіз сучасних наукових джерел з метою визначення стану дослідженості проблеми, її методологічних та методичних основ; вивчення нормативної документації, програм навчальних дисциплін для узагальнення теоретичних даних із проблеми дослідження; моделювання навчального процесу із використанням запропонованої методики;

– *емпіричні*: наукове спостереження за організацією процесу навчання іноземних мов (ІМ) в українських ЗВО, вивчення досвіду викладачів щодо формування лексичної компетентності в говорінні у МФГРС, опитування педагогів і студентів стосовно ефективності застосування АВ, навчальних потреб та інтересів суб'єктів навчання, а також фахівців готельно-ресторанної справи для виявлення типових ситуацій їх ПОУС; методичний експеримент із метою доведення гіпотези

дослідження; якісний та кількісний аналіз даних для оцінювання рівня сформованості ПОАЛК в говорінні (критерій Шапіро-Вілка, критерій Манна-Вітні) для інтерпретації результатів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*

- теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено методику формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС з використанням автентичних відеоматеріалів, що передбачає три етапи (ознайомлення, автоматизація та застосування), використання підсистеми вправ, яка корелює з етапами й охоплює п'ять груп (ознайомлення з лексичними одиницями (ЛО), семантизація, лексичне оформлення діалогічних і монологічних єдностей, лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань понадфразового рівня, лексичне оформлення діалогічних і монологічних вправ текстового рівня) з відповідними підгрупами; сконструйовано лінгводидактичну модель формування ПОАЛК з використанням АВ, компонентами якої є: цільовий, методологічний, змістовий, методично-організаційний, результативний, і спроектовано її на процес англомовної підготовки МФГРС;

- уточнено структуру ПОАЛК в говорінні МФГРС;

- удосконалено критерії відбору навчального матеріалу та критерії оцінювання рівня сформованості ПОАЛК в говорінні у МФГРС.

Подальшого розвитку набуло вивчення психолого-педагогічних аспектів формування ПОАЛК в говорінні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в: обґрунтуванні критеріїв відбору навчального матеріалу, відборі ЛО та автентичних відеофонограм, організації навчального матеріалу, розробці комплексів вправ, укладанні методичних рекомендацій для викладачів щодо формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ, створенні навчально-методичного посібника «Hotel and Catering: Vocabulary & Speaking» (англійською мовою).

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес: Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження № 42/03-а від 06.03.2018 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (акт про впровадження № 1154-33/03 від 04.09.2019 р.), Львівського національного університету імені Івана Франка (акт про впровадження № 3235-Н від 11.09.2019 р.), Львівського інституту економіки і туризму (акт про впровадження № 01/281 від 11.09.2019 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалась на міжнародних науково-практичних конференціях: «Комунікація у сучасному соціумі» (Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, 8 червня 2018 р.), «Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи» (Інститут професійно-технічної освіти Академії педагогічних наук України, м. Київ, 4 лютого 2010 р.), а також на всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Інноваційні технології в підготовці фахівців технологічної, професійної освіти та сфери обслуговування» (Херсонський державний університет, м. Херсон, 19-20 жовтня 2017 р.), «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (Переяслав-

Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, м. Переяслав-Хмельницький, 14 жовтня 2016 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 16 роботах автора, серед яких 4 статті у фахових педагогічних виданнях України, 2 у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 2 статті у інших збірниках наукових праць, 4 тез доповідей на наукових конференціях (2 – у співавторстві), 3 методичних рекомендацій та навчально-методичний посібник «Hotel and Catering: Vocabulary & Speaking» англійською мовою (у співавторстві).

Особистий внесок здобувача. Усі представлені наукові результати отримані автором самостійно. У навчально-методичному посібнику «Hotel and Catering: Vocabulary & Speaking», опублікованому у співавторстві, здобувачем розроблено 60 % вправ та методичні рекомендації. У тезах доповідей «Innovation in Tourism as the key to be competitive under present-day conditions» та «Розробка стратегії розвитку хостелів як інноваторів цінності» подано 70% авторського тексту.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел із 221 найменування (64 – іноземними мовами) і 8 додатків. Її повний обсяг – 283 сторінки, 176 із яких – основний текст. У роботі подано 12 таблиць, 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми та її актуальність; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення роботи; подано інформацію про апробацію, кількість публікацій та структуру дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні основи формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів**» розкрито сутність ключових понять дослідження, визначено структуру ПОАЛК в говорінні МФГРС, відібрано підходи до формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ і обґрунтовано принципи цього процесу, охарактеризовано методичний потенціал АВ як ефективного засобу формування ПОАЛК.

Англійську професійно орієнтовану лексичну компетентність в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи визначено як здатність таких фахівців до коректного лексичного оформлення усних висловлювань у монологічному і діалогічному мовленні, успішної організації усномовленнєвої іншомовної діяльності з метою реалізації професійних функцій, зумовлених професійними мотивами, якостями і вміннями у типових і нестандартних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування. Структура ПОАЛК охоплює: лексичні знання, лексичні навички (рецептивні та репродуктивні), лексичну усвідомленість.

У методиці навчання ІМ говоріння визначають як усний продуктивний вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого реалізується усне спілкування ІМ як у діалогічній, так і в монологічній формах. Діалогічне мовлення наділене психологічними (зверненість, ситуативність, експресивність, емоційність, спонтанність) та мовними особливостями (еліптичність, наявність мовних кліше

(формул), ненормативність). До поширених в ПОУС фахівців готельно-ресторанної справи функціональних типів діалогів належать: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін думками, діалог-обговорення, дискусія. Монологічне мовлення наділене психологічними (зверненість, інформативність, тематичність, контекстуальність, ситуативність, модальність, відносна безперервність, послідовність, логічність, розгорнутість) та мовними особливостями (зв'язність, структурна завершеність речень, повнота висловлювання, складний синтаксис, розгорнутість і різноструктурність фраз). Найбільш поширеними типами монологів в ПОУС фахівців готельно-ресторанної справи є: монолог-повідомлення (ділова доповідь), монолог-переконання, монолог-презентація (презентація-повідь та презентація-реклама).

Формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС базується на положеннях комунікативного підходу (визначає кореляцію інтегративного та змістовного рівнів мови до навчання мови як засобу спілкування). Практикуючи професійно орієнтоване говоріння у різних контекстах з опорою на певну лексику та мовленнєві кліше (формули), студенти розширюють свій словниковий запас. Інтерактивний підхід акцентує на сконцентрованості освітнього процесу на особистості здобувача вищої освіти як активного його учасника у процесі взаємодії з іншими суб'єктами навчання та оточенням. Студентоцентристський наголошує на зміщенні акценту з процесу викладання на процес навчання, полягає у побудові суб'єктно-об'єктної моделі автономії. Соціолінгвістичний підхід забезпечує розуміння соціального контексту, у якому відбувається усномовленнева комунікація фахівців готельно-ресторанної справи (місце, середовище, зміст предмету комунікації, ставлення, комунікатори, мова спілкування, рівень володіння мовою спілкування).

У процесі навчання необхідно враховувати принципи формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС: загальнометодичні (ситуативність, комунікативна активність, комунікативна цінність, занурення) та специфічні для контексту дослідження (врахування цільового рівня володіння англійською мовою за професійним спрямуванням, опори на комунікативні стратегії й мовленнєві кліше, паралельної активізації зорового та слухового каналів сприйняття інформації).

Установлено: під час перегляду відеоматеріалу відбувається одночасна актуалізація двох каналів (зорового та слухового) надходження інформації, що завдяки широкому використанню предметно-зображувального коду збільшує темп сприйняття й розуміння мовлення. Порівняно з аудіоінформацією, відео властиве залучення значно більшої кількості елементів (звичайне відео передбачає послідовність 24 фотографій за 1 сек.). У процесі навчання англійської мови використовуються відеоматеріали різних жанрів: художні, документальні, науково-популярні, навчальні. Це сприяє розвитку різних сторін психічної діяльності студентів, зокрема уваги та пам'яті.

Для формування ПОАЛК в говорінні використовуються навчальні когнітивні (визначення ключових слів; ймовірнісне передбачення змісту і форми слова, змісту і структури повідомлення; пошук контекстуальних та внутрішньомовних опор; самостійне виведення правил сполучуваності ЛО; аналіз і систематизація вивченого лексичного матеріалу; обґрунтування й аргументація вживання лексем; визначення типу тексту та поділ на смислові частини, аналіз і узагальнення переглянутої

відеофонограми), мнемічні (використання асоціацій; групування за тематикою, алфавітом, словотвірними елементами; семантична систематизація (заповнення таблиць, шкал, схем); створення семантичних карт, схем, інтелект-мап, ілюстрацій; повторення матеріалу через різні проміжки часу), компенсаторні (ігнорування незнайомих слів, частин тексту; заміна незнайомих ЛО відомими; багаторазовий перегляд незрозумілих фрагментів; використання контексту відеоряду для визначення значення ключових ЛО; використання ситуативних, тематичних, графічних опор; візуалізація правил) стратегії.

Здійснено аналіз чинників, що зумовлюють у студентів певні труднощі під час перегляду АВ: умови сприймання відео повідомлення, індивідуально-психологічні особливості глядача, мовні характеристики відеоповідомлення.

У другому розділі «**Методика формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні**» сконструйовано зміст формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС, здійснено відбір ЛО та відеофонограм на основі визначених критеріїв, виділено етапи формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС й запропоновано відповідну підсистему вправ, розроблено лінгводидактичну модель формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ.

Предметний компонент змісту формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС включає: сферу готельно-ресторанної справи (субсфери: готельної та ресторанної справи), види спілкування, функціональні стилі спілкування, ситуації ПОУС фахівців готельно-ресторанної справи та їхні ролі, невербальні засоби комунікації; комунікативні цілі і наміри; теми, проблеми, проблемні ситуації, проблемні завдання; мовний матеріал (лексичний (концептосфера готельно-ресторанної справи), фонетичний, граматичний); мовленнєвий матеріал (тексти, мовленнєві кліше, комунікативні стратегії); соціолінгвістичний матеріал; навчальні когнітивні, мнемічні, компенсаторні стратегії. Процесуальний компонент охоплює: мовленнєві лексичні навички і уміння говоріння, вправи і завдання для їх розвитку, відповідні знання (про оперування комунікативними стратегіями, культуру англійського мовлення, традиції комунікативної поведінки); навички і уміння оперування соціолінгвістичним матеріалом (розпізнавання, розуміння й інтерпретування культурно та емоційно забарвленого автентичного фахового дискурсу, представленого в автентичних відеоматеріалах), вправи і завдання для їх розвитку, соціолінгвістичні знання (вживання традиційної для сфери готельно-ресторанної справи безеквівалентної і фонові лексики, сталих виразів, знання національно-культурної семантики, лінгвістичні маркери соціальних стосунків у ситуаціях ПОУС); навички оперування мовним матеріалом (лексичним шаром сфери готельно-ресторанної справи), вправи для їх розвитку, відповідні мовні знання; уміння оперувати навчальними когнітивними, мнемічними, компенсаторними стратегіями, вправи для їх розвитку, відповідні знання.

Проаналізовано лінгвістичні особливості дискурсу ПОУС фахівців готельно-ресторанної справи та визначено, що домінуючим видом виступає інституціональний дискурс, застосовуючи який мовці виступають як представники індустрії гостинності. ПОУС фахівців готельно-ресторанної справи поєднує елементи розмовного, офіційно-ділового та наукового стилів. Лексичні особливості

ПОУС фахівців готельно-ресторанної справи полягають у використанні загальноповживаних слів (допомагають більш точно формулювати думки та ідеї), ЛО з емотивними та оцінними конотаціями, інтернаціоналізмів, спеціальних термінів готельно-ресторанної справи. Усний професійно орієнтований дискурс фахівців готельно-ресторанної справи виконує низку прагматичних функцій: інформаційна, аргументативна, експланаторна, пізнавальна, довідкова. Установлено, що основними групами комунікативних стратегій, які відповідають основним прагматичним функціям дискурсу, є: інформативні, аргументативні, експланаторні, пізнавальні, довідкові. Аналіз лексичних особливостей використання зазначених стратегій дозволяє стверджувати, що для групи інформативних (повідомлення, інформування, запит інформації, опис, розповідь, нагадування, уточнення) характерним є вживання стилістично нейтральної лексики, слів-зв'язок, зокрема слів для позначення послідовності подій, констатації фактів. Для групи аргументативних (регулювання, заохочення, переконання, спростування) притаманне вживання стилістично забарвленої лексики, наявність слів для позначення запевнення, переконання, заохочення, спростування, послідовності аргументів. У групі експланаторних стратегій (надання інструкцій, вказівок, пояснень) переважає стилістично нейтральна лексика, слова для вираження причинно-наслідкового зв'язку. Група пізнавальних представлена стратегіями розпитування й уточнення і вирізняється наявністю як стилістично нейтральної, так і емоційно забарвленої лексики. Група довідкових стратегій охоплює надання клієнтам довідкової інформації щодо послуг, відомостей про роботу закладів, які розміщені у готелі. Лексичні характеристики довідкових стратегій відповідають лексичним характеристикам інформативних.

Моделювання реальних типових ситуацій ПОУС (реалізація послуг та товарів; вивчення і аналіз потреб і пріоритетів гостей та споживачів послуг; пропозиції додаткових послуг та інновацій клієнтам; діяльність працівників закладу, спрямована на забезпечення високої якості послуг та продукції; підвищення професійної кваліфікації працівників) у межах визначених тем передбачає аналіз і вирішення проблемних ситуацій.

За джерела відбору лексичного навчального матеріалу професійно орієнтованого змісту приймаємо автентичні відеоматеріали, які виконують еталонно-допоміжну функцію. Водночас відеоматеріали (відеофонограми) слугують одиницями відбору засобів занурення студентів у ситуації ПОУС. Виокремлено такі якісні критерії відбору відеофонограм: автентичність, професійна спрямованість і значущість, тематичність, функціонально-цільова відповідність, проблемність, лексична насиченість, мотиваційна цінність, відповідність рівню володіння студентами іноземною мовою, авторитетність та доступність джерела. Одиницями відбору лексичного навчального матеріалу визначено ЛО. До якісних критеріїв відбору ЛО відносимо: професійну спрямованість і значущість, тематичність, функціонально-цільову відповідність, частотність, сполучуваність, словотвірну здатність.

Обґрунтовано три етапи формування ПОАЛК з використанням АВ: ознайомлення, автоматизація, застосування. На етапі ознайомлення студентів із новими ЛО на основі перегляду автентичної відеофонограми відбувається

формування знань про лексичну систему англійської мови, семантизація та демонстрація особливостей уживання ЛО. Етап автоматизації після перегляду автентичної відеофонограми полягає у формуванні та удосконаленні лексичних навичок у мовленнєвій діяльності. На етапі застосування після перегляду автентичної відеофонограми студенти вживають нову лексику, словосполучення, терміни у діалогічному та монологічному мовленні для вирішення комунікативних завдань.

Розроблено підсистему вправ (табл. 1), яка співвідноситься з визначеними етапами і складається із 5 груп та відповідних їм підгруп вправ.

Табл. 1. Підсистема вправ для формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ

Етапи формування ПОАЛК в говорінні	Групи вправ для формування ПОАЛК в говорінні	Підгрупи вправ для формування ПОАЛК в говорінні	Типи вправ	
Ознайомлення	1. Ознайомлення з ЛО	1.1. Ознайомлення з окремими ЛО	невмотивовані, вмотивовані; некомунікативні, умовно-комунікативні, рецептивні, рецептивно-продуктивні; індивідуальні; із повним, частковим керуванням	
		1.2. Ознайомлення з ЛО у контексті		
	2. Семантизація ЛО	2.1. Семантизація ЛО у словосполученнях/ реченнях		
		2.2. Семантизація ЛО у тексті		
Автоматизація	3. Лексичне оформлення діалогічних і монологічних єдностей	3.1. Розпізнавання, та продукування ЛО (у т.ч. термінів), словосполучень	невмотивовані, вмотивовані; умовно-комунікативні, комунікативні; репродуктивні, рецептивно-продуктивні; індивідуальні, парні; із повним, частковим керуванням	
		3.2. Вживання ЛО (у т.ч. термінів) у реченнях в однотипних мовленнєвих ситуаціях		
		4. Лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань понадфразового рівня		4.1. Розпізнавання та продукування ЛО у мінідіалогах
	4.2. Розпізнавання та продукування ЛО у мінімонологіях			
	5. Лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань текстового рівня			5.1. Застосування ЛО у діалогах
		5.2. Застосування у монологіях		

Для реалізації етапу ознайомлення пропонуємо використовувати групи вправ 1 і 2, кожна з яких включає 2 підгрупи, як-от:

Вправа 1 (група 1, підгрупа 1.1). *Практична мета* – ознайомити студентів із вимовою ЛО та розвивати навички передбачати їх значення. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна/групова. *Залучені стратегії:* навчальні когнітивні (передбачення звукової і графічної форми слова), компенсаторні (використання відеофонограми як ситуативної опори, ігнорування незнайомих слів у відеофонограмі). *Засоби навчання* – відеоматеріали.

Інструкція: *Watch the video and identify the words which correspond to the topic “Check-in”.*

n _ _ _ _ _
b _ _ _ _ _
a _ _ _ _ _
e _ _ _ _
k _ _

Вправа 2 (група 2, підгрупа 2.2). *Практична мета* – розвивати у студентів навички семантизації на основі групування термінів готельно-ресторанної справи за рубриками. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна/групова. *Залучені стратегії:* навчальні когнітивні (пошук контекстуальних і внутрішньомовних опор), мнемічні (семантична систематизація термінів готельно-ресторанної справи (заповнення таблиць)), компенсаторні (використання опор на тему). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Read the text and match the underlined words to the following categories.*

The Oscar is a 5-star hotel located very near the city centre, the indoor mall and the city’s main tourist landmarks.

We have a **24-hour front desk** with express **checkout**, airport **shuttle** and free parking on site. There’s a **business centre** and currency exchange, and a **car rental** and **tour desk** in reception. There are lifts and wheelchair access to all floors.

The 50 rooms all have **air conditioning**, high-speed **Internet access** and pay-per-view movies on TV. Bathrooms have a separate **bath tub** and **shower**. There’s an exercise gym and sauna on the first floor.

Hotel services	Room facilities

На етапі автоматизації пропонуємо використовувати групи вправ 3 і 4, кожна з яких включає 2 підгрупи.

Вправа 3 (група 3, підгрупа 3.1). *Практична мета* – розвивати навички вживання ЛО в діалогічних єдностях. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна; групова. *Залучені стратегії:* навчальні когнітивні (аналіз і узагальнення переглянутого, обґрунтування і аргументація вживання лексем), мнемічні (повторення матеріалу через різні проміжки часу), компенсаторні (використання ситуативних опор). *Засоби навчання* – відеофонограми.

Інструкція: *Watch the video and fill in the gaps in the replica.*

R.: Did you (...) the room directly through us or did you use a hotel (...) service?

G.: I booked it (...) through you.

G.: That (...) nice . But how much more is that going to (...)?

R.: That would be of course at no (...) to you.

Вправа 4 (група 4, підгрупа 4.1). *Практична мета* – розвивати навички вживання ЛО в мінідіалозі. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно-комунікативна; групова. *Залучені стратегії:* комунікативні (інформативні, аргументативні), навчальні когнітивні (визначення ключових слів, обґрунтування і аргументація вживання лексем), мнемічні (повторення матеріалу через різні проміжки часу), компенсаторні (заміна незнайомих ЛО відомими). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *You are a hotel receptionist welcoming guests that look tired after journey. Change the italicized words and phrases with the synonymous ones in the model below. Using phrases appropriate for informing and assuring guests, reproduce the situation.*

R.: Good morning, everyone and welcome.

G.: *Good morning.*

R.: I'm sure you're all tired after you long *flight*.

G: Yes.

R.: We'll *do our best* to deal with your *reservations* as quickly as possible.

Вправа 5 (група 4, підгрупа 4.2). *Практична мета* – розвивати навички вживання ЛО в мінімонології. *Тип вправи* — продуктивна, комунікативна; індивідуальна. *Залучені стратегії:* комунікативні (інформативні, експланаторні), навчальні когнітивні (визначення типу тексту та поділ на смислові частини, пошук контекстуальних та внутрішньомовних опор), компенсаторні (ігнорування незнайомих частин тексту, використання тематичних опор). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Watch the lead-in video, put the sentences into the appropriate succession and give a brief description of a cocktail bar using conversational formulas for informing and explanation. Pay attention to using no less than three linking words and phrases for adding information while presenting.*

The barman is standing behind the counter and serving the visitors.

The walls are painted blue and green and you have got the impression that you are on the sea shore.

There are rich sweets, pastry, chocolates and fruit in season.

You can have snacks, black coffee, wine and cocktails.

The bar is built in modern style.

There is a new cocktail bar not far from my house.

На етапі застосування пропонуємо використовувати групу вправ 5, яка включає 2 підгрупи, наприклад:

Вправа 6 (група 5, підгрупа 5.1). *Практична мета* – розвивати лексичні навички вживання ЛО в професійно орієнтованому діалозі. *Тип вправи* – продуктивна, комунікативна; групова. *Залучені стратегії:* комунікативні (інформативні, експланаторні, аргументативні), навчальні когнітивні (ймовірнісне передбачення змісту та структури повідомлення). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Watch the video and in pairs role play the situation of taking an order in a restaurant where one student is a waiter and the other is a customer. Be sure to apply all given words and word combinations within the given communicative situation. Usage*

of functional phrases for informing, explaining and recommending, which you have learnt before, will do you a good turn.

menu, to recommend, speciality of the house, a starter, main course, to warn, for dessert, something to drink, certainly, well, alright, that's right, enjoy you dinner

Вправа 7 (група 5, підгрупа 5.2). *Практична мета* – розвивати вміння правильного вживання лексичного мовного і мовленнєвого матеріалу професійно орієнтованого змісту в процесі усного презентування інформації.

Тип вправи – продуктивна, комунікативна; групова. *Залучені стратегії:* комунікативні (інформативні, аргументативні), навчальні когнітивні (аналіз і узагальнення переглянутого, визначення ключових слів). *Засоби навчання* – автентичні відеофонограми, навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Watch the two videos, generate at least three main ideas of each video and prepare your own presentation on the topic «Theme Restaurants in Lviv». Use suggested signposting phrases to make your presentation cohesive. Usage of functional phrases for informing, recommending and reasoning, which you have learnt before, will be helpful.*

Saying what is coming
<i>So, let me give you a brief overview.</i> <i>In this part of my presentation, I'd like to tell you about</i>
Moving on to the next point
<i>This leads directly to the next part of my talk.</i> <i>Let's move on to the next point.</i>
Indication the end of a section
<i>This brings me to the end of my second point.</i> <i>So that's the background.</i>
Referring back
<i>As I mentioned before, ...</i> <i>As I said earlier.</i>
Summarizing a point
<i>I'd like to sum up the main points.</i> <i>Let me briefly summarize what I've said so far.</i>

Теоретичну обґрунтованість і результативність процесу формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС забезпечує лінгводидактична модель, компонентами якої є: цільовий (цілі, завдання), методологічний (підходи, принципи), змістовий (зміст навчання (предметний і процесуальний компоненти)), методично-організаційний (методи навчання, засоби навчання (автентичні відеоматеріали)), результативний (контроль, якісні та кількісні критерії оцінювання, цільовий рівень сформованості ПОАЛК в говорінні (просунутий незалежний користувач (B2)). Сконструйовану модель спроектовано на процес навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа» Львівського національного університету імені Івана Франка й запропоновано тематико-часову характеристику реалізації лінгводидактичної моделі в межах навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» для другого семестру першого року навчання.

У третьому розділі «**Ефективність методики формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи**» обґрунтовано мету, завдання, гіпотезу,

характер, етапи, хід методичного експерименту, висвітлено зміст експериментального навчання, інтерпретовано отримані дані оцінювання рівнів сформованості цільової компетентності в учасників експерименту, сформульовано методичні рекомендації.

Методичний експеримент, організований із метою доведення гіпотези дослідження про ефективність розробленої методики формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС організовано упродовж другого семестру 2018-2019 н. р. Його учасниками стали 50 студентів першого курсу бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа».

Характер експерименту визначено як базовий, вертикально-горизонтальний, природний, методичний. Експеримент включав п'ять етапів: підготовчий, доекспериментальна діагностика, експериментальне навчання, післяекспериментальна діагностика, опрацювання й інтерпретація отриманих даних. Підготовка методичного експерименту передбачала залучення низки якісних та кількісних емпіричних методів дослідження: наукове спостереження за організацією процесу вивчення англійської мови МФГРС (4 українських ЗВО), вивчення досвіду щодо формування професійно орієнтованої лексичної компетентності у говорінні у МФГРС (17 викладачів кафедр ІМ), опитування педагогів і студентів стосовно ефективності застосування автентичних відеоматеріалів у процесі навчання говорінню (17 викладачів та 83 студенти), навчальних потреб та інтересів суб'єктів навчання (83 особи), опитування фахівців з метою виявлення типових і проблемних ситуацій їх ПОУС (12 молодих фахівців – випускники ЗВО з досвідом професійної діяльності до 3 років, 11 осіб із досвідом до 10 років та 8 фахівців із досвідом понад 20 років). Опрацювання й інтерпретація отриманих даних полягали у якісному та кількісному аналізі показників рівня сформованості цільової компетентності на етапах доекспериментальної (з метою поділу на експериментальну (ЕГ) і контрольну (КГ) групи) та післяекспериментальної діагностики із застосуванням методів математичної статистики – критерію Шапіро-Вілکا для перевірки нормальності розподілу даних у вибірках, критерію Манна-Вітні з метою встановлення статистичної значущості даних і валідності зроблених висновків.

У процесі діагностики визначено такі рівні сформованості ПОАЛК в говорінні у МФГРС: середній рівень елементарного користувача (A2), рубіжний рівень незалежного користувача (B1) та просунутий рівень незалежного користувача (B2) на основі обґрунтованих критеріїв оцінювання та їх кількісних показників (за 100-бальною шкалою).

Експериментальне навчання проводилось в ЕГ, розподіленій на дві підгрупи, і передбачало реалізацію підсистеми вправ, розробленої з використанням АВ. До показників ефективності експериментальної методики відносимо: взаємозалежність розширення активного лексичного мінімуму студентів і зростання рівнів сформованості у них ПОАЛК в говорінні; використання навчальних когнітивних та мнемічних стратегій на основі розвитку навичок семантизації з метою закріплення ЛО у довготривалій пам'яті та їх активізації у активному словниковому запасі; автоматизацію навичок реплікування в діалогічному мовленні й оформлення власних висловлювань у монологічному мовленні з опорою на ЛО, словосполучення та мовленнєві кліше (формули); застосування автентичних відеофонограм як

ефективного засобу занурення студентів у проблемну ситуацію ПОУС й активізації їх усномовленневої діяльності завдяки мотивації через професіоналізацію змісту навчання.

Інтерпретацію результатів експерименту проведено у два етапи: перевірка нормальності розподілу даних вибірок ЕГ і КГ щодо рівнів сформованості ПОАЛК у говорінні із зображенням частотної гістограми розподілу даних та обрахунку тесту Шапіро-Вілка, а також калькуляція непараметричного U-критерію Манна Вітні, який перевіряє статистичну значущість різниці незалежних вибірок ЕГ і КГ на етапах доекспериментальної і післяекспериментальної діагностики по медіані (оскільки у переважній більшості вибірок розподіл виявився ненормальним, а кількість спостережень була меншою, ніж 100).

На етапі передекспериментальної діагностики зроблено висновок про нормальність розподілу даних в ЕГ, оскільки зафіксовано загальну відповідність гістограми теоретично нормальній кривій Гауса. Обрахунок математичного сподівання за критерієм Шапіро-Вілка також засвідчив нормальність розподілу (табл.2). Щодо вибірки КГ, на етапі передекспериментальної діагностики зроблено висновок про ненормальність розподілу даних, оскільки зафіксовано невідповідність гістограми теоретично нормальній кривій Гауса. Обрахунок математичного сподівання за критерієм Шапіро-Вілка також засвідчив ненормальність розподілу (табл.2).

Табл. 2. Описові дані показників рівнів сформованості ПОАЛК у говорінні вибірки ЕГ і КГ на етапі передекспериментальної діагностики

Параметри	ЕГ	КГ
Кількість спостережень	25	25
Середнє арифметичне	65.6	68.2
Медіана	65	68
Математичне сподівання за критерієм Шапіро-Вілка	0.362370	0.0397272

Зафіксовано, що різниця медіан у ЕГ та КГ на етапі передекспериментальної діагностики була статистично незначущою, оскільки показник математичного сподівання за U-критерієм Манна-Вітні склав 0,117. Це означає, що рівень сформованості цільової компететності студентів ЕГ та КГ на етапі передекспериментальної діагностики був практично ідентичним.

На етапі післяекспериментальної діагностики зроблено висновок про ненормальність розподілу даних в ЕГ, оскільки зафіксовано невідповідність гістограми теоретично нормальній кривій Гауса. Обрахунок математичного сподівання за критерієм Шапіро-Вілка також засвідчив ненормальність розподілу (табл. 3). Ненормальність розподілу даних на етапі післяекспериментальної діагностики зафіксовано й у КГ (табл. 3).

Табл. 3. Описові дані показників рівнів сформованості ПОАЛК у говорінні вибірки ЕГ і КГ на етапі післяекспериментальної діагностики

Параметри	ЕГ	КГ
Кількість спостережень	25	25
Середнє арифметичне	90.04	74.24
Медіана	89	77
Математичне сподівання за критерієм Шапіро-Вілка	0.0382139	0.0189672

Різниця медіан у ЕГ та КГ на етапі післяекспериментальної діагностики була статистично значущою, оскільки показник математичного сподівання за U-критерієм Манна-Вітні склав 0.000000044. Це означає, що рівень сформованості цільової компетентності студентів ЕГ та КГ на етапі післяекспериментальної діагностики кардинально відрізнявся.

Значну відмінність між даними вибірок ЕГ і КГ зафіксував порівняльний аналіз даних за медіаною й середнім арифметичним: у КГ медіана склала 77 балів, у той час як у ЕГ – 89, середнє арифметичне у КГ склало 74.24, у той час як у ЕГ – 90.04 (табл. 3). Після завершення експериментального навчання переважна більшість студентів ЕГ демонстрували володіння ПОАЛК на просунутому рівні незалежного користувача – В2, у той час як переважна більшість осіб КГ демонстрували володіння ПОАЛК на рубіжному рівні незалежного користувача – В1.

Отримані дані підтверджують ефективність експериментальної методики й доцільність її застосування у процесі іншомовної підготовки МФГРС у ЗВО.

На основі результатів дослідження і з урахуванням аналізу даних методичного експерименту укладено методичні рекомендації щодо застосування експериментальної методики у практиці іншомовної підготовки МФГРС у ЗВО.

Теоретичні узагальнення та отримані практичні результати дають підстави для таких **висновків**:

1. Аналіз сучасного стану проблеми дослідження продемонстрував доцільність розробки методики формування ПОАЛК в говорінні.

Англомовна професійно орієнтована лексична компетентність у говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи – здатність таких фахівців до коректного лексичного оформлення усних висловлювань у монологічному і діалогічному мовленні, успішної організації усномовленневої англомовної діяльності з метою реалізації професійних функцій, зумовлених професійними мотивами, якостями і вміннями у типових і нестандартних ситуаціях ПОУС. Основними компонентами ПОАЛК є: лексичні знання, лексичні навички (рецептивні та репродуктивні), лексична усвідомленість.

У методиці навчання ІМ говоріння визначають як усний продуктивний вид мовленневої діяльності, за допомогою якого реалізується усне спілкування іноземною мовою як у діалогічній, так і в монологічній формах. Поширеними функціональними типами діалогів серед фахівців готельно-ресторанної справи є: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін думками, діалог-обговорення, дискусія. До найбільш поширених типів монологів належать: монолог-повідомлення (ділова доповідь), монолог-переконання, монолог-презентація (презентація-доповідь та презентація-реклама).

2. Формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ на засадах комунікативного, інтерактивного, студентоцентристського, соціолінгвістичного підходів забезпечить ефективність цього процесу. До принципів формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ належать: загальнометодичні (ситуативність, комунікативна активність, комунікативна цінність, занурення) та специфічні для контексту нашого дослідження (цільовий рівень володіння англійською мовою за професійним спрямуванням, опори на комунікативні стратегії

й мовленнєві кліше, паралельної активізації зорового та слухового каналів сприйняття інформації).

3. На основі визначених цілей навчання (практичної, розвивальної, загальноосвітньої, виховної) конкретизовано зміст формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи ПОЛК в говорінні з використанням АВ. До предметного аспекту віднесено сферу готельно-ресторанної справи, комунікативні цілі і наміри, теми, проблеми, проблемні ситуації, проблемні завдання, мовний матеріал, мовленнєвий матеріал, соціолінгвістичний матеріал, навчальні когнітивні, мнемічні, компенсаторні стратегії. Процесуальний аспект охоплює мовленнєві навички (лексичні навички і уміння говоріння), вправи і завдання для їх розвитку, відповідні знання, навички і уміння оперування соціолінгвістичним матеріалом, вправи і завдання для їх розвитку, соціолінгвістичні знання, навички оперування мовним матеріалом, вправи для їх розвитку, відповідні мовні знання, уміння оперувати навчальними когнітивними, мнемічними, компенсаторними стратегіями.

Обґрунтовано критерії відбору лексичних одиниць: професійна спрямованість і значущість, тематичність, функціонально-цільова відповідність, частотність, сполучуваність, словотвірна здатність, а також критерії відбору відеофонограм, що є водночас джерелами відбору лексичного професійно орієнтованого навчального матеріалу: автентичність, професійна спрямованість і значущість, тематичність, функціонально-цільова відповідність, проблемність, мотиваційна цінність, відповідність рівню володіння студентами іноземною мовою, авторитетність та доступність джерела. На основі зазначених критеріїв здійснено відбір 32 відеофонограм і 555 ЛО.

4. Виділено три етапи формування ПОЛК в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням АВ: 1) ознайомлення, на якому відбувається формування знань про лексичну систему англійської мови, семантизація та демонстрація особливостей уживання ЛО; 2) автоматизація, що полягає у формуванні та вдосконаленні лексичних навичок у мовленнєвій діяльності; 3) застосування, на якому студенти вживають нову лексику, словосполучення, терміни у діалогічному та монологічному мовленні для вирішення комунікативних завдань.

Розроблено підсистему вправ, яка співвідноситься з виділеними етапами і містить 5 груп та 10 підгруп: 1) група вправ для ознайомлення з ЛО; 2) група вправ для семантизації ЛО (у т.ч. термінів); 3) група вправ для лексичного оформлення діалогічних і монологічних єдностей; 4) група вправ для лексичного оформлення діалогічних і монологічних висловлювань понадфразового рівня; 5) група вправ для лексичного оформлення діалогічних і монологічних висловлювань текстового рівня.

Сконструйовано лінгводидактичну модель формування ПОЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ у єдності цільового, методологічного, змістового, методично-організаційного, результативного компонентів і запропоновано тематико-часову характеристику її реалізації у процесі вивчення МФГРС навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» впродовж другого семестру першого року навчання за програмою бакалаврату.

5. Із метою перевірки ефективності запропонованої методики формування ПОЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ у 2018-2019 н. р. у межах

дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» було проведено методичний експеримент (учасники – 50 студентів першого курсу бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа» та 4 викладачі кафедри ІМ для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка). Експериментальне навчання проводилося в ЕГ і було організоване у п'ять етапів: підготовчий, доекспериментальна діагностика, експериментальне навчання, післяекспериментальна діагностика, опрацювання й інтерпретація отриманих даних. Оцінювання динаміки зростання рівня сформованості ПОАЛК в говорінні у МФГРС за період експериментального навчання здійснювалося за даними доекспериментальної та післяекспериментальної діагностики на основі визначення нормальності розподілу показників у вибірках ЕГ та КГ за критерієм Шапіро-Вілкі і встановлення статистичної значущості отриманих даних за критерієм Манна-Уїтні. Після завершення експериментального навчання більшість студентів ЕГ демонстрували володіння ПОАЛК на просунутому рівні незалежного користувача – В2, у той час як КГ демонструвала володіння ПОАЛК на рубіжному рівні незалежного користувача – В1.

Результати експериментального навчання свідчать про валідність гіпотези дослідження щодо ефективності авторської методики формування цільової компетентності, красномовно доводять її ефективність і дозволяють зробити висновок про доцільність її застосування у процесі іншомовної підготовки МФГРС у ЗВО.

Сформульовано методичні рекомендації щодо формування ПОАЛК в говорінні у МФГРС з використанням АВ.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є дослідження формування у МФГРС професійно орієнтованої іншомовної лексичної компетентності в читанні, аудіюванні та письмі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, у яких опубліковано основні наукові результати

1. Skril I. Peculiarities of lesson planning and implamentation in teaching English for specific purposes for prospective experts of Hospitality and Restaurant Service. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Педагогіка*. Тернопіль, 2018. Вип. 2. С. 108 – 116.

2. Скріль І. Симуляції у формуванні англомовної лексичної компетентності у діалогічному мовленні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*: збірник наукових праць. Ужгород, 2019. Вип. 2 (45). С. 159 – 164.

3. Скріль І. В. Етапи та система вправ для формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Педагогічний альманах*: збірник наукових праць. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Вип. 42. С. 169 – 175.

4. Скріль І. В. Особливості реалізації методики формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні*

технології: наук. журнал. Суми: СумДПУ ім. А. С.Макаренка, 2019. № 6 (90). С. 151–161.

5. Skril I. Learner-centered approach to building lexical competence in speaking for prospective experts of Hospitality and Restaurant. *World Science*. Warsaw: RS Global Sp. z O.O. 2019. № 5(45) Vol. 3. P. 43 – 48.

6. Skril I. The Forming English Lexical Competence in Dialogic Speaking for Prospective Experts of Hospitality and Restaurant Service. *Intellectual Archive*. Toronto, 2019. Vol. 8, Number 2. P. 170 – 175.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Скріль І. В. Формування іншомовної компетенції фахівців туризму у процесі їх професійної підготовки. *Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи*: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 2010. Вип. 2. С. 202 – 209.

8. Скріль І. В. Англійська мова для індустрії гостинності (English for Hospitality): методичні рекомендації для проведення практичних занять з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» зі спеціальності «Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах» із кваліфікацією «Фахівець з готельного обслуговування». Львів: ЛВПУ РСТ, 2012. 95 с.

9. Skril I., Baranets A. Innovation in Tourism as the key to be competitive under present-day conditions. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали XXVI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 26. С. 13 – 17.

10. Скріль І. В. Індустрія туризму (The Travel and Tourism Industry): методичні рекомендації для виконання самостійної роботи з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Туризм». Львів: ЛПКГТРС, 2016. 82 с.

11. Скріль І. В., Котловський А. М. Готельно-ресторанна справа: лексика і говоріння (Hotel and Catering: Vocabulary and Speaking): навч. посібник. Львів: ЛПКГТРС, 2017. 105 с.

12. Скріль І. В., Лукаш А. Ю. Розробка стратегії розвитку хостелів як інноваторів цінності. *Інноваційні технології в підготовці фахівців технологічної, професійної освіти та сфери обслуговування*: матеріали V Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції. Херсон: ХДУ, 2017. С. 205 – 210.

13. Скріль І. В. Англійська мова для ресторанного обслуговування (English for Restaurant Service): методичні рекомендації для проведення практичних занять із дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Харчові технології». Львів: ЛПКГТРС, 2018. 80 с.

14. Скріль І. Комунікативні ситуації для організації симуляцій у діалогічному мовленні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Комунікація у сучасному соціумі*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (8 червня 2018 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 97 – 98.

Праці, які додатково відображають зміст дисертації

15. Скріль І. В. Використання проєктів на уроках ділової англійської мови та англійської мови за професійним спрямуванням у вищому професійному училищі. *Методичні рекомендації щодо проведення уроків іноземної мови у професійно-технічних навчальних закладах*: збірник матеріалів. Львів: НМЦ ПТО у Львівській області, 2012. С. 4 – 17.

16. Skril I. Writing Objectives: Two Models for English Language Learning (Skills for Employment Project in Ukraine within the Canadian Partnership Program). *Методичні рекомендації щодо проведення уроків іноземної мови у професійно-технічних навчальних закладах*: збірник матеріалів. Львів: НМЦ ПТО у Львівській області, 2015. С. 11-21.

АНОТАЦІЯ

Скріль І. В. Формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів. На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України. Тернопіль, 2020.

У роботі теоретично обґрунтовано та розроблено методику формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів. Розкрито сутність ключових понять дослідження, визначено структуру професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. Відібрано підходи до формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів й обґрунтовано принципи цього процесу. Проаналізовано значний методичний потенціал автентичних відеоматеріалів як ефективного засобу формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у ситуаціях професійно орієнтованого усного спілкування. Сконструйовано зміст формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, здійснено відбір лексичних одиниць та відеофонограм на основі визначених критеріїв. Окреслено етапи формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у таких фахівців та запропоновано відповідну підсистему вправ. Розроблено лінгводидактичну модель формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів. Обґрунтовано мету, завдання, гіпотезу, характер, етапи, хід методичного експерименту, висвітлено зміст експериментального навчання. Інтерпретовано отримані дані оцінювання рівнів сформованості цільової компетентності в учасників експерименту, укладено методичні рекомендації.

Ключові слова: майбутні фахівці готельно-ресторанної справи, професійно орієнтована англомовна лексична компетентність в говорінні, автентичні відеоматеріали, лексичні одиниці, терміни, ситуації професійно орієнтованого усного спілкування, етапи навчання, підсистема вправ.

АННОТАЦІЯ

Скриль І. В. Формирование профессионально ориентированной англоязычной лексической компетентности в говорении у будущих специалистов гостинично-ресторанного дела с использованием аутентичных видеоматериалов. На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика обучения (германские языки). Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки Украины. Тернополь, 2020.

В работе теоретически обоснована и разработана методика формирования профессионально ориентированной англоязычной лексической компетентности в говорении у будущих специалистов гостинично-ресторанного дела с использованием аутентичных видеоматериалов. Раскрыта сущность ключевых понятий исследования, определена структура профессионально ориентированной англоязычной лексической компетентности в говорении у будущих специалистов гостинично-ресторанного дела. Отобраны подходы к формированию профессионально ориентированной англоязычной лексической компетентности в говорении у будущих специалистов гостинично-ресторанного дела с использованием аутентичных видеоматериалов и обоснованы принципы этого процесса. Проанализирован значительный методический потенциал аутентичных видеоматериалов в качестве эффективного средства формирования профессионально ориентированной англоязычной лексической компетентности в говорении в ситуациях профессионально ориентированного устного общения. Сконструировано содержание формирования профессионально ориентированной англоязычной лексической компетентности в говорении у будущих специалистов гостинично-ресторанного дела, осуществлен отбор лексических единиц и видеофонограмм на основе определенных критериев. Выделены этапы формирования профессионально ориентированной англоязычной лексической компетентности в говорении у таких специалистов и предложена соответствующая подсистема упражнений. Разработана лингводидактическая модель формирования профессионально ориентированной англоязычной лексической компетентности в говорении у будущих специалистов гостинично-ресторанного дела с использованием аутентичных видеоматериалов. Обоснованы цель, задачи, гипотеза, характер, этапы, ход методического эксперимента, освещено содержание экспериментального обучения. Интерпретированы полученные данные оценки уровней сформированности целевой компетентности у участников эксперимента, разработаны методические рекомендации.

Ключевые слова: будущие специалисты гостинично-ресторанного дела, профессионально ориентированная англоязычная лексическая компетентность в говорении, аутентичные видеоматериалы, лексические единицы, сроки, ситуации

профессионально ориентированного устного общения, этапы обучения, подсистема упражнений.

RESUME

Skrl I. Building Professionally-Oriented English Lexical Competence in Prospective Hotel and Catering Specialists' Speaking with Use of Authentic Video Materials. Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies, Specialty 13.00.02. «Theory and Methods of Teaching (Germanic Languages)» (011 Educational, Pedagogical Sciences). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, 2020.

The thesis deals with the problem of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials. The research provides theoretical substantiation and practical elaboration of the effectiveness of methodology of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials. The essence of key research concepts have been highlighted, the structure of professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking has been specified and its components (lexical knowledge, lexical abilities (receptive and reproductive), lexical awareness) have been presented. The approaches of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials has been chosen (communicative, interactive, student-centered and sociolinguistic) and the principles (general ones: situation, communicative activity, communicative value, immersion; specific ones: consideration of ESP target language level, reliance on communicative strategies and conversational formulas, simultaneous activation of visual and auditory channels) of this process have been defined. The considerable teaching potential of authentic video materials as an effective tool of building professionally-oriented English lexical competence in speaking has been proved.

The content of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking that includes objective and procedural aspects has been designed. The components of objective aspect are hotel and catering sphere, types of communication, functional styles of communication, situations of professionally-oriented hotel and catering specialists' communication, their roles, nonverbal means of communication, communicative aims and purposes, themes, problems, problem solving; language material (lexical, phonetic, grammatical), speaking material (texts, conversational formulas, communicative strategies), sociolinguistic material, learning cognitive, mnemonic and compensatory strategies. The procedural aspect encompasses speaking lexical abilities and skills, exercises and assignments to develop them, knowledge how to operate communicative strategies, about culture of English conversation and communicative behaviour, abilities and skills to apply sociolinguistic material (skills to recognize, understand and interpret cultural and emotionally coloured authentic professional discourse presented in authentic video materials), exercises and assignments to develop them, sociolinguistic knowledge (usage of hotel and catering vocabulary, set phrases, knowledge of national and cultural semantics, linguistic markers

of social contacts in the situations of professionally-oriented communication), skills to apply language material (lexis of hotel and catering), exercises to develop them.

The selection of lexical units and video records on the basis of the defined criteria has been performed. Video records as the tools of students' immersion into the situations of professionally-oriented communication are selected according to the following criteria: authenticity, professional orientation and validity, topic reference, functional and target appropriateness, topicality, lexical density, motivational value, compliance with students' language level, credibility and accessibility of the sources, volume (180-250 words for a monologue; 250-300 words for a dialogue), length (up to 10-12 min.) and speed (220-250 words per min for B2). Lexical units and terms are processed according to the criteria: professional orientation, importance, topic reference, functional and target appropriateness, frequency, combination and word building capacity.

The following stages of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials have been determined: introduction, consolidation, production. The elaborated subsystem of exercises for building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials consists of five groups and ten subgroups which correlate with the aforementioned stages.

The suggested subsystem of exercises for building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials is described and the samples of exercises from the outlined groups are presented.

The effectiveness of the developed methodology of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials has been proved and validated experimentally. Based on theoretical study and the findings resulted from the experimental validation, the recommendations for English language teachers have been compiled.

Key words: prospective hotel and catering specialists, professionally-oriented English lexical competence in speaking, authentic video materials, lexical units, terms, situations of professionally-oriented communication, stages of teaching, subsystem of exercises.

Підписано до друку 18.11.2019.
Формат 60x 84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний 80 г/м². Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 11/19/2-4

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФОП Осадца Ю.В.